

6. Sarum manual (based on materials from c. 1360s) // Reading the Middle Ages. Ed. By Barbara H. Rosenwein. – Toronto: University of Toronto Press, 2010. – Pp. 442-444.
7. Фуко Мишель. История безумия в классическую эпоху. – М.: АСТ, 2010. – 698 с.
8. Общественная жизнь Англии от воцарения Эдуарда I до смерти Генриха VII. Издание Г. Д. Трайля. – Т. 2.: От воцарения Эдуарда I до смерти Генриха VII. – Пер. с англ. П. Николаева. – М.: Типо-литография В. Рихтер, 1897. – 497 с.
9. Andrew McCall. Medieval Underworld. – NY: Barnes&Noble, 1993. – 319 p.
10. Ленгленд, Уильям. Видение Уильяма о Петре Пахаре. – М.-Л.: ИИ АН СССР, 1941. – 275 с.
11. Чосер Джеффри. Кентерберийские рассказы. – М., 1946. – 508 с.
12. Terry Jones. Medieval Lives. – London: BBC, 2009. – 224 p.
13. The Paston Letters: A Selection in Modern Spelling. Ed. by Norman Davis. – Oxford: Oxford University Press, 2008. – 288 p.

Швець В.В.

аспірант,

Черкаський національний університет

імені Богдана Хмельницького

М.О. ДОМОНТОВИЧ І СТАНОВЛЕННЯ БОЛГАРСЬКОГО КНЯЗІВСТВА В КОНТЕКСТІ ПОДІЙ РОСІЙСЬКО-ТУРЕЦЬКОЇ ВІЙНИ 1877–1878 РОКИ: ІСТОРІОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ

Російсько-турецькі війни XVIII–XIX століть завжди знаходилися в полі активного інтелектуального обговорення широкими верствами суспільства. Не стала винятком і війна 1877–1878 рр. Сприйняття війни її учасниками і сучасниками формувало через періодичну пресу, публіцистику, щоденники та листи, мемуари той комплекс значущих і знакових фактів, подій, героїв і антигероїв війни, ті їх оцінки та характеристики, які з часом перетворюючись на історіографію, ставали частиною історії країни і народу.

Проблема російсько-турецької війни 1877–1878 рр. та цивільного управління в Болгарії почала цікавити науковий загал незадовго після завершення цих подій. Зокрема серед імперських істориків варто виділити працю генерал-лейтенанта Н. Овсяного [1] та спогади офіцера Генерального Штабу П. Паренсова [2]. Як свідчать архівні джерела: «для описання «Русского Гражданского управления в Болгарии» был приглашен генерал-майор Овсянный.» [3, арк. 17], а в період часу з 1903 по 1907 р. вийшли друком його праці по цивільному управлінню в Болгарії, зокрема; «Сборник материалов» по гражданскому управлению – 6 томів, «Русское управление» – 3 тома и «Болгарское земское войско» – 1 том [3, арк. 20].

Дослідження радянських істориків принесли значну користь з точки зору аналізу цілого ряду важливих проблем, а насамперед визначення справжнього історичного значення російсько-турецької війни 1877–1878 рр. Надзвичайно

багато у справі дослідження війни 1877–1878 рр. зроблено і військовими істориками сучасної Росії.

Зокрема, варто виділити працю А. Улуныя «Советская историография о Русско-турецкой войне 1877–1878 гг.» [4]. Автор констатує, що Російсько-турецька війна 1877–1878 рр. і пов'язане із нею визволення Болгарії є однією з наймасштабніших історичних подій другої половини XIX ст.; в ході війни відбулося не тільки визволення Болгарії від османського іга, а й відновлено болгарську державність. Прикметним, на нашу думку, є зауваження науковця до дореволюційних істориків (погоджуємося із автором) про те, що описуючи військові події російсько-турецької війни 1877–1878 рр., вони не досить вдавалися до критичного аналізу подій, ідеалізуючи особистість Олександра II зокрема, і зовнішню політику Росії в цілому. В іншій статті А. Улуныя [5], аналізуючи лист директора канцелярії російського комісара в Болгарії М. О. Домонтовича російському комісару в Болгарії князю О. М. Дондукову-Корсакову про революційні настрої молоді від 14 серпня 1878 р. зауважує, що «...война за освобождение Болгарии от турецкого ига обострила стремление к освобождению собственного народа.».

На основі документальних джерел радянський історик В. Виноградов у монографії «Русско-турецкая война 1877–1878 гг. И освобождение Болгарии» [6] широко висвітлює участь балканських народів у російсько-турецькій війні, всіляко показує російсько-болгарську співпрацю і вказує на роль Росії у створенні болгарської держави. Що тосується цивільного управління в Болгарії 1877–1879 рр. доречно відмітити працю М. Попруженка «Русское управление в Болгарии в 1877–1879 гг.» [7]. Вона насичена цікавим фактологічним матеріалом, який дозволяє максимально точно уявити картину знакових історичних подій.

Поступово починає зростати інтерес до цієї проблеми у сучасних зарубіжних істориків. Окремої уваги заслуговує праця О. Айрапетова «Проблема Русско-турецкой войны 1877–1878 гг. И позиция Военного Министерства» [8] де говориться, що війна з Туреччиною в 1877 р. була історичною необхідністю, а свідоме відношення до неї народу зробило її неминучою. Розглядається ряд записок генерал-лейтенанта Н. Обручева, в одній із яких відверто вказується ціль війни: «Вырвать из власти турок ту христианскую страну, в которой они совершили столько злодейств».

Отже, проблема російсько-турецької війни 1877–1878 рр. і її історичне значення для Болгарії має широке висвітлення в працях здебільшого радянських істориків. Акценти зводяться до виключності ролі Росії у державотворчих процесах балканської країни. Імпульсивний вплив війни на свідомість болгарського населення породжує широку хвилю патріотизму і відданості боротьбі за незалежність свого народу.

Список використаних джерел:

1. Овсяный Н. Русское управление в Болгарии в 1877–78–79 гг. В 3 т. / Н. Овсяный. – С.-Петербург: «Т-во художественной печати», 1906. – Т. 2. Российский императорский Комиссар в Болгарии, генерал-адъютант А. М. Дондуков-Корсаков. – 291 с.

2. Паренсов П. Из прошлого. Воспоминания офицера Генерального Штаба / П. Паренсов. – С.-Петербург: Колокольная улица, 1908. – Ч. 4–5. – 456 с.
3. Російський державний військово-історичний архів, ф. 485, оп. 1, д. 1414. Обзор деятельности временной Военно-исторической Комиссии по описанию войны 1877–78 гг. за 1879–1912 гг., 22 л.
4. Улунян А. Советская историография о Русско-турецкой войне 1877–1878 гг. / А. Улунян // Советская Болгаристика. Итоги и перспективы. Материалы конференции, посвященной 1300-летию Болгарского государства. – Москва: Издательство «Наука», 1983. – С. 49–55.
5. Улунян А. К истории русско-турецкой войны 1877–1878 гг. / А. Улунян // Славянская историография и археография. Сборник статей и материалов. – Москва: Издательство «Наука», 1969. – С. 267–273.
6. Виноградов В. Русско-турецкая война 1877–1878 гг. И освобождение Болгарии / В. Виноградов. – М.: Мысль, 1978. – 295 с.
7. Попруженко М. Русское управление в Болгарии в 1877–1879 гг. / М. Попруженко. – София, 1927. – 29 с.
8. Айрапетов О. Проблема Русско-турецкой войны 1877–1878 гг. И позиция Военного Министерства / О. Айрапетов // Россия и реформы: 1861–1881. Сборник статей. Вып. 1. Под ред. А. Колерова и А. Полунова. – Москва, 1991. – С. 48–57.